

A
y
g
u
n

S
U
L
T
A
N
L
I

(Əvvəli ötən sayımızda)

Zamanla dilimizə olan təzyiqlərə baxmayaraq, xalq öz dilini qoruyub saxladı. Müəllif düşünür ki, insana ana dilindən başqa heç bir dili şirin ola bilməz.

Mənim ana dilimin
Şöhrəti var, şanı var.
Mənim dilimlək şirin,
Söylə görüm, hanı var?
* * *

Dili millət, xalq yaşadır, qoruyur, saxlayır, nəsildən-nəsillərə ötürür. Ana övladına, balasına dilinə məhəbbəti də aşılayır. Böyük imperiyaların milli ideologiyaya qarşı məqsədyönlü şəkildə apardığı siyasət baş alıb getdiyi bir zamanda dilimizin qorunub saxlanılmasında, ana kimi, onun incəliklərini qələm tutub söz yazmağa başlayan gələcək nəsilmizə öyrədən müəllimlərin də rolu böyükdür. Zamanında özü də müəllim kimi çalışan Gülxani Pənah bu peşəni şərəfli və məsuliyyətli sənət hesab edir. "Ey müəllim" şeirində müəllim dünyasının incəliklərinə diqqət verir...

Ey müəllim, sən sadə ürəyin,
Bu dünyanın Günəşidir, şamıdır.
Nur üstündə köklənibdir diləyin,
Bu dünyada səni sevən hamıdır.

Dünyanın ən nəci, gözəl peşələrindən biri olan müəllimlik sənətidir. Müəllif bu sənəti dünyanı işıqlandıran, yaşadan Günəş hesab edir. Çox gözəl bir bənzətmədir. Bu peşənin sahibləri həkimləri, mühəndisləri, vəkülləri, yüzlərlə elm xadimlərini, alimləri cəmiyyət üçün yetişdirir.

Ağ saçının bəyaz qara bənzəri var,
Kamala yetirən bizləri sensən.
Sənə deyiləsi yüz min sözüüm var,
Sənə tay tapılmaz dünyanı gəzsən.

Xalq şairi Süleyman Rüstəmin və Bəxtiyar Vahabzadənin "Müəllim" şeirində olduğu kimi Gülxani Pənahın da şeirlərində qürurla tərənnüm etdiyi müəllimlik sənəti, müəllim şəxsiyyətinin böyüklüyü, ona olan hörmət və ehtiramı ifadə edilir.

Müəllimlik müqəddəs bir sənətdir həyatda,
Müəllimin hər sözü həqiqətdir həyatda.

Üz-gözü, pal-paltarı mürəkkəbli körpələr,
Çırpınan ürəkləri xoş mətləbli körpələr.

İlkin vətən sözünü müəllimdən öyrənir,
Mənliliyini, özünü müəllimdən öyrənir.

Başım ağarıbsa da, deyilsəm də mən cavan,
Yanımda bir müəllim adı çəkilən zaman

Tez ayağa qalxıram bir məktəbli uşaqtək,
Müəllimə həmişə, hər yerdə hörmət gərək.

Müəllim də anadan müəllim doğulmayıb,
Müəllimin özü də müəllimsiz olmayıb.

Elm xəzinəsinin açarı müəllimlərdədir. Bu xəzinəyə yiyələnmək istəyənlər üçün xəzinə qapıları hər zaman açıq olur. Bütün ömrünü xəzinənin sərvətini öz balaları kimi əziz olan şagird, tələbələrindən öyrədən müəllimlər qara saçlarını peşə yollarında ağartmışlar. Ən qürur verici budur ki, illərlə çəkdiyi əziyyətlərdən yorulmurlar və bilirlər ki, bu zəhmətin bəhrəsini, meyvəsini onlar yemirlər, lakin yenə də sevinc və istəklə peşələrini davam edirlər.

Ömrünü-gününü həsr etdin bizə,
Sən də bizim üçün bir kainatsan.

Müəllim, gəlirik hər gün üz-üzə,
Neçə oxunmamış canlı kitabın.

Müəllim anadır! Müəllimlər hər şagirdinə ana qayğısı, sevgisi ilə yanaşır. Elə bu səbəbdən bu sevgi ocağı şagirdlərin qəlbində illər ötsə belə sönmür. Onların məqsədi təkcə elm öyrətmək deyil, bu şərəfli peşənin sahibləri vətənə, insanlara sevgini, vətənpərvərliyi, şəxsiyyət kimi formalaşmağı, dürüstlüyü, həyatda ayaqların üzərində müstəqil dayanmağı öyrədir. Cəmiyyətimizdə müəllimlik çox şərəfli, müqəddəs peşə sayılır. Peşəsindən, tutduğu vəzifəsindən aslı olmayaraq, hər kəs müəllimlərini xoş duyğular ilə yada salır. "Müəllim" adlı şeirində yuxarıda söylədiklərimi şeir dili ilə görə bilirik.

Sən ana yurdumun nurlu zəkası,
Sən uca zirvələr fəth edən insan.

DİLİNƏ, VƏTƏNİNƏ BAĞLI KÖNÜLLƏR

Şərəfli bir ömür yolu seçmişən,
Hər insan könlündə, qəlbində varsan.
Ağıllı, bilikli insanlar ki var,
Müəllim gözündə dahidir onun.
Vadidən zirvəyə yüksəlmək üçün
Müəllim açmışdır çıxırın yolun.

Müəllim əməyi bağban əməyi kimidir. Bağban min bir əziyyətlə becərmiş böyütdüyü ağaclarının bəhrəsini gördüyü zaman necə sevinirsə, müəllim də zəhmət çəkdiyi şagirdlərinin istənilən peşə üzrə cəmiyyətə yararlı mütəxəssis olduqlarını gördən zaman qəlbi fərəh hissi ilə dolur.

Təhsildə keyfiyyət sən qazancın,
İllər ötürür, bilik qalandır.
Ağıldır, zəkadır dünyanın tacı,
Dünyada başqa şey, vallah, yalandır.

Müəllimin varı-dövləti yetişdirdiyi savadlı şagirdləridir. Müəllim vətənin düşünən beynidir. Qüdrətli xalqın ağıllı, kamil, zəkalı düşünən beyinləri müəllimlərin zəhmətinin bəhrəsidir.

Öyrət ki, öyrənsin, o da öyrətsin,
Vaxt gəlib çatanda el övladına.
Şərəfli yoldasan, qoru həmişə,
Gəlməsin bir ləkə müəllim adına!

Müəllim qurduğumuz cəmiyyətin əvəzolunmaz mənəvi memarıdır. Onlar ömürlərini şagirdlərinin yolunda şam kimi əridirlər. Bu şərəfli peşə sahiblərinin illərlə çəkdiyi əməyin bəhrəsini ödəmək mümkün deyil. Müəllimlərdən danışdıqda məktəb illərindən söz çəkməyə mümkün deyil. Hər bir insanın həyatında məktəb illəri ömrün əvəzolunmaz, qayğısız illəridir.

Gülxani Pənahın da həyatının on bir illik məktəb illəri unutmadiğı, bəlkə də bir ömür unutmayacağı xoş illəridir. Bunu onun "Məktəb illəri" adlı şeirində görmək olur:

On bir il bu yolları gəlib-gətmişəm,
İllər qanad açıb uçub gedirmiş.
Arzular, xəyallar, şirin duyğular,
Məktəb illərimi alıb gedirmiş.

Həqiqətən də illər bir-birini elə əvəz edib keçir ki, bir zaman əlində çiçək birinci sinfə gəldiyin halda, artıq yetkin bir yeniyetmə olub on birinci sinfi bitirirsən. Müəllif şerin ilk bəndində söylədiyi kimi bu şirin illər insanın qayğılardan uzaq, şirin duyğularına, xəyallarına çatmaq arzusu ilə keçir.

Ağıma gəlməzdi bir zaman məni,
Kövrəldib duyğular dilə gələcək.
Bir şair qəlbində dönüb nəgməyə,
Bu yolu müqəddəs bir yol biləcəm.

Müəllif bir uşaqtək keçirdiyi məktəb illəri üçün kövrəlidir. Misralarda söylənilən duyğusal fikirlər hər birimizin qəlbindən keçən hisslərdir. Bir zamanlar bizlərə sıradan bir yol kimi görünən məktəb yolları illər keçdikcə ömür yolu-muzun keçdiyi ən müqəddəs yollardır.

Bu məktəb yolları, məktəb yolları,
Müqəddəs bir yoldur, gedin uşaqlar.
Kamala yetişin, arzuya çatın,
Bu məktəb yolunda nur var, işıq var.

Şərin ilk bəndində məktəb illərindən bəhs edirdisən, son bəndində isə özünü məktəbli şagirdlərə tutaraq müqəddəs məktəb yollarını sona qədər getməyi, bu yolun nurlu işığı altında öz arzu və kamallarına çatmağı arzulayır. Bəxtiyar Vahabzadə "Mənim dostlarım" şeirində başının üstündən asılmış şəkildəki məktəb yollarını xatırlayır. Həzin bir dillə, səmimi bir şəkildə o illərin şirin xatirələrini yada salır. Hər kəsin kövrək hisslərinə "toxunur"...

Hərdən görüşəndə yoldaşlarımla
Məktəb illərini yad edirik biz.

Bu ani söhbətdə məktəb zənginin
Yeknəsək səsinə eşidirik biz.

Dilinə, varlığına, onu kamala yetirən insanlara Gülxani Pənahın yaradıcılığında böyük məhəbbət var. Ata böyüklüyü, ana sevgisi, övlad məhəbbəti, vətənə, torpağa bağlılıq onun yaradıcılığının mayasındadır. Onun bütün ruhu bu sevgiyə bağlıdır. Doğulduğu torpağın əvəzsiz nemətləri, füsunkar gözəllikləri, başı qarlı uca, özəmətli, vüqarlı dağlarının Gülxani Pənahın yaradıcılığında böyük bir mövzu olduğunu görürük. İstər şeirlərində, istərsə də geniş həcmli poemalarında Gülxani Pənahın bu mövzularını onun daxili əhval-ruhiyyəsi ilə, tarixi proseslərlə bağlı, ictimai-siyasi hadisələrdən qaynaqlanaraq yaranıb.

Öz sadə və səmimi duyğularını aydın şəkildə ifadə edən müəllifin lirik ifadə tərzindən insan mənən qidalanır. Onun "Sən ey ulu Tanrım", "Anacan", "Qələm təbib de-yil", "Mənim...", "Bir "El havası" çal", "Ömür yollarını hamar görmədim" və s. kimi yüzlərlə şeirlərini misal göstərə bilirik.

Başında dumanı, çəni görmədim,
Bilsəydim səmtinə baxmazdım, dağlar.
Gül-gülü çağırın güllü bağları,
Ayağa yıxmazdım, yıxmazdım, dağlar.

Duruşun, baxışın köç salıb burda,
Bir parça ürək də deyirdi səndən.
Sənə vurğun könlüm qalıbdı darda,
Ömrünə-gününə rüzgar əsəndən.

–deməklə müəllif vətən həsrətinin, torpaq itkisinin, bu itki-dən yanan qəlbinin öteri bir hiss olmadığını söyləyir. O, vətənə olan hisslərini dağlara üz tutaraq dilə gətirib, çünki vətənin bir ovuc torpağına yağı ayağı dəyəndə, vətənin bir çiçəyini yağı dərəndə, onun kövrək qəlbi yaralı quş kimi çırpınır, parçalanır.

Yol boyu görünür yaşıl meşələr,
Dağların döşüylə şütüyür maşın.
Sənə bu yolların gözəlliyindən,
Deyirəm bir qədər mən də danışım.

–deyən şairə oxucusuna vətənimizin səfalı yerlərindən Qafqaz dağlarından və onu əhatə edən füsunkar meşəlik-dən, bu meşəliyin qoynunda yurd salan elindən – obasından, doğma kəndindən bəhs edir. Gördüyü gözəl mənzərələri bir söz rəssamı kimi incə qələmi ilə ağ kağız üzərinə yazaraq söyləyir:

Qafqaz meşələri ayrı aləmdir,
Yarıb meşələri yol gedirik biz.
Meşələr qoynunda köç salanlarıq,
Görünür uzaqdan bizim kəndimiz.

Misralarda böyüyüb boya-başa çatdığı doğma yurdu, ata ocağından, bu ocağı əhatə edən başı zirvəli dağlardan söhbət açır.

Bir cənnət diyardır o doğma diyar,
Məlhəmdir sinəyə təmiz havası.
Bəzəkdir hüsnünə kəklik, turacı,
Gözəldir yurdumun gözəl səfası.

Uşaqlığı bu dağların qoynunda keçən, bu dağların ətəyində bitən gül-çiçəyi yığan Gülxani Pənah ana yurdu-nu cənnətə bənzətməklə vətəninin onun üçün yer üzündəki cənnət olduğunu söyləyir. Şairə "Gözəldir" şeirində də vətənin gözəlliklərindən-gülündən, çiçəyindən, dağından, çəmənindən, ana təbiətin qışından, yazından bəhs edir. Şərin misralarında bənzətmələri elə sadə, dilə yatan bir şəkildə qeyd edir ki, şeiri oxuduğumuz zaman göz önümüzə bu gözəlliyi təsvir edə bilirik.

Dağların döşündə çiçəyi, gülü,
Başında ağappaq qarı gözəldir.
Bu dünya malından payına düşən,
Qoyunu-quzusu, varı gözəldir.

Yamacında çiçəyi var, qarı var,
Buz bulağı, meyvəsi var, barı var.
Cah-cəlalı, var-dövləti, varı var,
Başı qarlı, zirvələri gözəldir.

Dağlar vurğunu olan dağlar övladı vətənin dağına, düzünə bir-birindən gözəl şeirlər yazmaqdadır. Gah dağlara üz tutub onların gözəlliklərindən bəhs edirsən, gah da sarsılmaz dağlara üz tutaraq kövrək qəlbinin dərdsini söyləyir.

Başımı qoyum mən dizinin üstə,
Yatım qucağında uyuyum, dağlar!
Çoxdandır görmürəm yağın yağışı,
Selində, suyunda yuyunum, dağlar.

Yuvamı dərəndə, düzündə qurum,
Zirvəndə vüqarla dayanım, durum,
Gözümü mən sənə baxmaqla yorum.
Yorulsum yol çəkən gözlərim, dağlar.

Müəllif ana təbiətin bəxş etdiyi bu gözəllikdən doymur, baxdıqca baxmaq, təmiz havasını içinə çəkdikcə çək-mək istəyir.

Mən köhlən atını çap o dağlara,
O dağın döşündə lələli düz var...
Mənim ata yurdum o dağ qucağı,
Orda cənnət var, gecə-gündüz var...

Dağlar onun üçün sarsılmaz, vüqarlı arxa, dayaq, dərd ortağı, sirdaşdır. Dağlar eyni zamanda onun bu gün sinəsində gəzdirdiyi ağır dərddir, həsrətdir, qəmdir, ayrılıqdan doğan göynətidir. Dumana bürünən dağlara uzaq-dan baxmaqdan da məhrum edilmiş bir qəlbin ağrı-acısı hopub bu misralara...

O qədər baxıram uzaqdan sənə,
Deyirəm dumana az bürünsənə.
Bütün varlığını bir görünsənə,
Gözlərim üzündə qalandı, dağlar.

Sən məni arzula, mən də ki səni,
Neynirəm yad eldə lələ, süsəni.
Kör eylə gözünü eldən küsəni,
Vətənsiz ürəyim talandı, dağlar.

Bu qədər incə, bu qədər kövrək hisslərdən yoğrulmuş misralar oxucu qəlbinə "dağ çəkir". Gülxani Pənah burda sızlamır, "Sən məni arzula, mən də ki səni-Neynirəm yad eldə lələ-süsəni", "Yuvamı dərəndə, düzündə qurum,Zirvəndə vüqarla dayanım, durum", "Başımı qoyum mən dizinin üstə, "Yatım qucağında uyuyum..."", "Sənə vurğun könlüm qalıbdı darda,Ömrünə-gününə rüzgar əsəndən"– deyir. Bu deyimlərdə min ilin vətən həsrəti, qurbət acısı, yurd sevgisi... var.

(Davamı var)